

Eponímia mèdica catalana

Elena Guardiola^{1,2}, Josep-Eladi Baños¹

¹ Departament de Farmacologia i de Terapèutica
Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Bellaterra.

² Unitat d'Informació i Documentació Mèdica
Departament d'Investigació i Desenvolupament Estratègic (IDE). Q.F. Bayer. Barcelona.

"**epònim** -a *adj* i *m* (gr, *eponymos* anomenat per o a causa de). Nom donat a una malaltia, símptoma o signe, accident anatòmic, intervenció, etc. derivat del de la persona a la qual hom atribueix la seva descoberta o descripció primera"¹.

Introducció

En medicina, un bon nombre d'estructures anatòmiques, malalties, procediments diagnòstics i mètodes de tractament deuen el seu nom a la persona que els va descobrir, els va descriure o en va impulsar l'ús.

La justificació dels epònims

La utilització d'epònims no és, però, exclusiva de la medicina. En trobem a qualsevol àrea científica; i la nostra vida diària també n'és plena. De fet, si ens hi fixem, en ciència les teories, les lleis, els principis, els teoremes, les constants i moltes unitats són epònims; així, no se'ns fa estrany parlar de les *lleis de Mendel* o del *teorema de Pitàgores*, o mesurar en curies o en watts. Però no només els procedents de noms de persones han passat a formar part del nostre llenguatge, moltes marques comercials han assolit un protagonisme tal que ara s'empren per a designar el producte, i algunes estan ja admeses als diccionaris de la llengua. L'origen d'altres epònims l'hem de buscar a la literatura o a la mitologia. N'hi ha que provenen de llocs geogràfics i d'altres del nom de centres o institucions. També alguns pacients han donat el nom a les malalties que patien.

Sigui com sigui, el cas és que d'epònims n'hi ha, i molts. I en medicina especialment. Els que en són partidaris argumenten que és una mena de reconeixement del

que han fet eminents antecessors nostres. D'aquesta manera és com molts metges han assolit la immortalitat. Però no sempre és així i l'epònim es deu de vegades no a qui va tenir la primera idea o a qui va descobrir quelcom, sinó a qui va difondre-ho i va *convèncer el món*². Per altra banda, molts científics que per la seva vàlua podien ésser *candidats* que els seus descobriments rebessin el seu nom, per raons desconegudes han quedat en l'anonimat. A l'altre extrem hi trobem els que han proposat com a epònim el seu propi nom³.

S'han escrit molts treballs sobre els avantatges i els inconvenients que l'ús dels epònims té^{2,4-6} i altres on s'analitza la correcció o incorrecció en la seva "assignació"^{3,7} o sobre els que podríem anomenar "falsos" epònims ja que, tot i que pugui semblar-ho, no ho són⁷. També s'han publicat llibres en els quals es recullen llistats més o menys amplis d'epònims, alguns dels quals inclouen, a més, dades sobre les persones que en són l'origen. Un repàs d'aquest tipus d'obres ens fa adonar de la gran quantitat que n'hi ha; així, i per posar un exemple, l'última edició de *Siedman's medical eponyms*⁸ en recull més de 15.000. Aquest tipus de publicacions, que no són infreqüents en l'àrea anglosaxona, són escasses al nostre país i sovint són traduccions al castellà d'obres publicades originalment en altres idiomes.

La eponímia mèdica catalana o balear

Això no vol dir que els científics catalans no hagin estat l'origen d'epònims coneguts arreu del món. Només ens cal recordar les classes d'anatomia en les quals se'ns va explicar el *ligament de Gimbernat* amb tota mena de detalls, l'origen català de qui el va descriure inclòs, per començar a descobrir-ne.

El nostre interès particular per la terminologia i pel llenguatge va fer que, ja fa un cert temps, comencéssim a recollir epònims d'origen català o balear. Així vàrem començar a revisar tota mena de reculls, diccionaris, llistats, llibres de text on creïem que en podríem trobar algun. Les corresponents cerques bibliogràfiques a bases de dades han estat una important eina de treball. La consulta de molts catàlegs informatitzats de biblioteques, tant del nostre medi com d'altres països, ens ha permès la localització de llibres que després hem revisat des de la

Correspondència: Dra. Elena Guardiola
Unitat d'Informació i Documentació Mèdica
Departament d'Investigació i Desenvolupament Estratègic (IDE)
Q.F. Bayer
Carrer de Calàbria, 268
08029 Barcelona.
Tels. 93 495 67 24 - 93 495 65 00
Fax 93 322 54 13
Adreça electrònica: elena.guardiola.eg@bayer.es

primera a l'última pàgina. Aquesta feina s'ha dirigit en primer lloc a la localització dels epònims mèdics d'origen català o balear i després a obtenir informació tant sobre el que es descriu amb l'epònim (ja sigui una tècnica quirúrgica o una estructura anatòmica, per posar un parell d'exemples) com a recopilar dades biogràfiques de la persona en qüestió. També hem anat al darrera de l'obtenció de la publicació en la qual es descriu per primera vegada allò que ha estat l'origen de l'epònim. El nostre recull té ja més de trenta persones, algunes de les quals han estat l'origen de més d'un epònim.

No hi ha dubte que els epònims ens transporten en el temps i en fer-los servir estem rendint un tribut històric a aquells que en el seu dia van contribuir al desenvolupament de qualsevol aspecte de la Medicina. La sèrie *Eponímia mèdica catalana* que introdueix aquest primer article i que es publicarà a partir del proper número intentarà apropar-nos a aquells catalans el nom dels quals s'ha integrat al llenguatge mèdic. Les pàgines d'Annals de Medicina ens brinden l'oportunitat de fer-ho, a més, en català.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. Casassas O. Diccionari enciclopèdic de medicina. Barcelona: Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, Enciclopèdia Catalana, 1990: 506.
2. Burchell HB. Thoughts on eponyms. *Int J Cardiology* 1985; 8: 229-34.
3. Stigler SM. Stigler's law of eponymy. *Transactions New York Academy of Sciences Series II* 1980; 39: 147-57.
4. Baños JE, Guardiola E. Medicina y eponimia: el dolor de las vanidades. *Dolor* 1999; 14. En prensa.
5. McKusick VA. On the naming of clinical disorders, with particular reference to eponyms. *Baltimore: Medicine* 1998; 77: 1-2.
6. Newmark P. Names not to be forgotten. *Nature* 1983; 303: 749.
7. Dirckx JH. The language of medicine, its evolution, structure and dynamics. 2ª ed. Nova York: Praeger Publishers, 1983: 78-84.
8. Forbis P, Bartolucci SL. *Stedman's medical eponyms*. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins, 1998.